

V A A L A A h o

Kuoppajäännösalueen kartoitus

MUSEOVIRASTO
Arkeologian osasto, koekaivausryhmä II
Simo Vanhatalo 2007

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi: Vaala Aho
 Muinaisjäännöslaji: kuoppajäännösalue
 Muinaisjäännösrekisterinumero: 1000006339
 Inventointinumero: 69

Lääni: Oulun lääni
 Kunta, kunnanumero: Vaala, 785
 Kylä, kylännumero: Niska, 404
 Tontti, rek.no: Aho, 22:43
 Kiinteistötunnus: 785-404-22-43
 Maanomistaja: Matti Pirilä
 Katuosoite: Ahontie 31
 Postinumero, -toimipaikka: 91700 Vaala
 Gt-kartta: GT 10
 Peruskartta: 3423 07 Nuojua
 Yhtenäiskoordinaatit: P: 7167560–8035 mjrek: P: 7167837
 I: 3482100–2560 I: 3482110
 Z: 100–104 Z: 105

Peruskoordinaatit: X: 7167560–8035 mjrek: P: 7167837
 Y: 3482100–2560 I: 3482110
 Z: 100–104 Z: 105

Paikannusmenetelmä: GPS-satelliittipaikannin Garmin III P, tarkkuus <±4 m
 Kohteen lähin osoite: Ahontie 31

Rahoittaja: Museovirasto, koekaivausryhmä II
 Tutkimusaika: 4.6.–6.6.2007
 Tutkimustapa: kartoitus (GPS-satelliittipaikantimella)
 Tutkimusala / kaivausala: 100 000 m² / 0 m²
 Kaivauksenjohtaja: Simo Vanhatalo, HuK
 Piirtäjä: Riikka Mustonen, HuK

Gt-karttaote: GT 10, painettu 2000, s. 5
 Peruskarttaote: PK 3423 07 Nuojua, painettu 1980, s. 6
 Kartat: Yleiskartta, 1:4000, A3 s. 7

C14-ajoitukset: -
 Liitteet: -

Aikaisemmat kaivaukset: -
 inventoinnit: Esa Suominen 2006
 tarkastukset: -
 muut tiedot: Museoviraston kirjeet: 14/312/2007 31.5.2007, 42/303/2007 26.6.2007

Aikaisemmat löydöt: -
 Lähistön muinaisjäännökset: Askolankangas (785 01 0025, kuoppajäännösalue ja kivikautinen asuinpaikka)
 Kanttura (785 01 0024, kivikautinen asuinpaikka)
 Nuojuanlampi 1 (1000 00 6341, esihistoriallinen pyyntikuoppa)
 Mannermaa (1000 00 6340, esihistoriallinen pyyntikuoppa)

Lähistön löydöt: KM 13601:1–2 ja 5 (Askolankangas) kvartsikaapimia ja palanutta luuta, Matti Huurre 1954. Diar. 4.10.1954.
 KM 17980:1–5 (Kanttura) kivikautisia asuinpaikkalöytöjä, Leena Tomanterä ja Marja Mustakallio 1969. Diar. 2.10.1979.

TUTKIMUSPERUSTE

Ahon muinaisjäätännösalueella sijaitsee useita kuoppajäätännöksiä. Alueelle on tarkoitus kaavoittaa mökkitontteja jokitörmän päälle. Koekaivausryhmän tehtävänä oli kartoittaa kuoppajäätännökset. Tällöin voidaan selvittää, voiko uudisrakennuksia ohjata paikkaan, jossa ne eivät uhkaa muinaisjäätännöksiä.

KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Tutkimuskohde sijaitsee 11.5 kilometriä länsiluoteeseen Vaalan kirkosta, Oulujoen pohjoisrannalla. Ahon tontti on kolmion muotoinen metsäalue korkealla jokitörmällä. Alue on pääosin mäntymetsää, jonka reuna-alueilla on myös lehtipuustoa. Kuoppajäätännöksiä peittää paikoin paksukin sammalkerros. Metsässä kulkee Ahon tilan pihamaalta lähtevä metsätie ja useita pienempiä polkuja. Jokitörmän reunassa on polku, jota on todennäköisesti käytetty myös tukinuitossa tai tervankuljetuksessa, kun veneitä on vedetty ylävirtaan. Alueella on vanhoja jääkauden aikana muodostuneita purouomia. Vuoden 1954 topografisessa kartassa, 3423 Utajärvi (1:100 000) on tällä kohdilla Oulujoessa vielä näkyvissä koskia ja karikoita, jotka myöhemmin ovat hävinneet voimalaitosten rakentamisen yhteydessä. Ahon tilan pihamaan luoteispuolella, jokitörmän reunassa, sijaitsee tervahauta. Pihamaan reunan läheisyyteen sijoittuvat kuopat oli täytetty romulla ja osa niistä saattaa olla melko vastikään kaivettuja. Maanomistajan mukaan näiden kuoppien kohdalla on ollut kenttä-saha.

KARTOITUSMENETELMÄT

Kuopat paikannettiin Garmin III P GPS-satelliittipaikantimen (tarkkuus $< \pm 4$ m) avulla. Tarkempaa Leica GS50 DGPS-satelliittipaikanninta ei voitu käyttää, koska paikoin tiheä puusto esti signaalien vastaanoton. Kuopista kirjattiin ylös mitat, muoto ja erikoispiirteet. Myös Esa Suomisen vuoden 2006 inventoinnissa kartoittamat kuopat paikannettiin. Kuopat sijoitettiin OziExplorer -ohjelman avulla peruskartalle ja kuoppien ominaisuustiedoista tehtiin myös taulukko. Kohteen kuoppia ei valokuvattu.

KARTOITUSHAVAINNOT

Kartoituksen yhteydessä kuoppia havaittiin yhteensä 71 kappaletta, joista ainakin yksi oli selkeä tervahauta ja 8 kuoppaa oli osittain täytetty romulla. Kuopat keskittyvät rantatörmän päälle tai törmän reunamalle ja niiden sijainti noudattelee törmän pinnanmuotoja. Muutamien kuoppien vieressä olevien kumpujen rakenne muistutti maauunia. Useimmat kuopat ovat miilukuoppia tai pyyntikuoppia. Kaikkien kuoppien käyttötarkoitusta ei saatu selville pelkän kartoituksen ja mittauksien avulla. Kuopat muodostavat neljästä viiteen ryhmää, joista kaksi on hajanaisempia. Ryhmissä on sekaisin erikokoisia ja erityyppisiä kuoppia. Kookkaimmat kuopat ovat neljä metriä pitkiä ja syvimät yli metrin syvyisiä. Suurin osa kuopista on soikion muotoisia. Erikoisimpia kuoppia ovat hevosenkengänmuotoiset kuopat. Pienet, 1 x 1 metrin kokoiset kuopat ovat usein rykelmissä. Muutamissa kuopissa on keskellä syvempi suorakaiteen muotoinen potero ja ne muistuttavat Askolankankaalla vuonna 2005 tutkittua kuoppaa.

KUOPPALUETTELO (sisältää kaikki kuoppajännökset, myös romuilla täytetyt kuopat)

SELITE: SV388 = 2007 kartoitus (Simo Vanhatalo), ES01 = 2006 inventointi (Esa Suominen)

	NUMERO (kartassa)	P	I	KUVAUS	GEOM. MUOTO	PITUUS m	LEVEYS m	PINTA- ALA m ²	SYVYYS m
1	SV388	7167802	3482292		ympyrä	1,5	1,2	1,4	0,35
2	SV389	7167845	3482270	Suorakulmainen kuoppa, pitkänomainen syvennys	ympyrä	2,0	2,0	3,1	0,60
3	SV390	7167867	3482244	Pitkänomainen potero	ympyrä	1,0	1,0	0,8	
4	SV391	7167868	3482243	Neliömäinen	neliö	1,0	1,0	0,8	0,30
5	SV392	7167894	3482233	Pitkänomainen syvennys, valli toisella puolella		1,5	0,5	0,6	0,50
6	SV393	7167903	3482245	Syvennys 0.5 x 1.5 m, vallit	ympyrä	2,0	2,0	3,1	
7	SV394	7167934	3482241	Pienten, 1 x 1 m kuoppien ryhmä		1,0	1,0	0,8	
8	SV395	7167937	3482247	Ympärillä pieniä kuoppia	ympyrä	1,5	1,5	1,8	0,40
9	SV396	7167975	3482333	Epämääräinen, metsäkoneen pyöränjalki		1,0	0,6	0,5	0,45
10	SV397	7168009	3482348	Pitkänomainen syvennys	soikio	2,0	1,5	2,4	0,30
11	SV398	7168034	3482269	Pitkänomainen syvennys	ympyrä	1,0	1,0	0,8	0,60
12	SV399	7168028	3482235	Pitkulainen kumpare (4 x 1.5 - 2 m), kaivanto kiertää toista sivua	soikio	4,0	1,8	5,7	
13	SV400	7167920	3482203	Pitkänomainen syvennys	soikio	1,5	1,0	1,2	0,40
14	ES01	7167842	3482126	Epämääräinen		4,5			0,60
15	ES02	7167833	3482132	SV972, syvyys 1.2 m, syvennys 1 x 1.5 m		4,0	2,0	6,3	0,80
16	ES03	7167806	3482174			3,0	2,0	4,7	0,60
17	ES04	7167804	3482191			2,0			0,50
18	ES05	7167813	3482165		ympyrä	3,0	3,0		0,50
19	ES06	7167837	3482110		ympyrä	3,5	3,5	9,6	0,50
20	ES07	7167759	3482275						
21	ES08	7167768	3482277						
22	ES09	7167779	3482301						
23	ES10	7167758	3482333	Suuri (=tervahauta?)	ympyrä	5,5	5,5	23,7	1,50
24	ES11	7167656	3482499	Vähän epämääräinen					
25	ES12	7167710	3482426	Vähän epämääräinen					
26	ES13	7167790	3482342						
27	ES14	7167791	3482337						
28	ES15	7167773	3482314						
29	ES16	7167784	3482307						
30	ES17	7167790	3482303						
31	ES18	7167794	3482298						
32	ES19	7167812	3482297						
33	SV20	7167639	3482483	Matala kuoppa	soikio	2,5	2,0	3,9	0,25
34	SV21	7167626	3482504	Epämääräinen	soikio	1,5	1,0	1,2	0,25
35	SV22	7167581	3482551	Valliton, vieressä kuoppa? potero 1.0 x 0.3 m	soikio	2,5	1,5	2,9	0,30
36	SV23	7167560	3482560	Pitkulainen syvennys, matala valli, valli(t) joen puolella	soikio	4,0	1,5	4,7	0,30
37	SV24	7167686	3482506	Matala valli, potero (vrt. Askolankankaan v. 2005 kaivettu kuoppajännös)	soikio	2,5	1,5	2,9	0,30
38	SV25	7167689	3482510	Pyöreähkö	soikio	1,5	1,0	1,2	0,25
39	SV26	7167687	3482526	Törmän reunassa, osa sortunut, epämääräinen valli	soikio	2,0	3,0	4,7	0,50
40	SV27	7167674	3482528	Maakasa, jota kiertää puolikas kuoppa 3 m, syvä kaivanto joen puolella		1,5	1,5	1,8	0,35
41	SV28	7167660	3482529	Maakasa ympärillä puolikas kuoppa/kaivanto, uuni?		1,2	1,3	1,2	
42	SV29	7167650	3482518			0,8	1,4	0,9	0,30
43	SV30	7167713	3482488	Neliömäinen, metsäkoneajouralla	neliö	3,0	3,0	7,1	0,60
44	SV31	7167734	3482462	Keskellä kaukalomainen 0.8 m pituinen syvennys		1,0	1,5	1,2	0,60
45	SV32	7167751	3482415	Pohja puolikuun muotoinen, ajouran reunassa	puolikas	2,5	3,0	5,9	0,90
46	SV33	7167751	3482391	Suorakaiteen muotoinen, vallit		0,5	1,0	0,4	0,60
47	SV34	7167782	3482352	Valli		3,5	4,0	11,0	0,50
48	SV35	7167780	3482342	Syvenee jyrkästi		3,0	?		1,10
49	SV36	7167776	3482336		ympyrä	3,0	2,5	5,9	0,65
50	SV37	7167771	3482341	Potero 0.9 x 0.5 m		3,0	3,0	7,1	1,20
51	SV38	7167768	3482307			3,0	3,5	8,2	0,80
52	SV39	7167754	3482306			3,5	3,5	9,6	0,70
53	SV40	7167799	3482154	4 x 4 m matala, polulla					
54	SV970	7168019	3481908	Tervahauta					
55	SV973	7167830	3482155	romukuoppa 2.5 x 2.5 m					
56	SV974	7167829	3482155	romukuoppa 2 x 1.5 m					
57	SV975	7167833	3482149	romukuoppa 6 x 2 m					
58	SV976	7167839	3482148	romukuoppa					
59	SV977	7167817	3482156	ES05?		3,0	3,0	7,1	0,50
60	SV978	7167818	3482173	Potero 1 x 0.5 m		1,5	2,0	2,4	0,40
61	SV980	7167822	3482194	Potero 1 x 0,5 m		1,0	1,5	1,2	
62	SV981	7167826	3482199	Suorakulmainen	suorakulmainen	1,5	2,0	2,4	0,60
63	SV983	7167886	3482337	Epämääräinen					
64	SV984	7167896	3482448						
65	SV985	7167892	3482447						
66	SV986	7167890	3482448						
67	SV987	7167886	3482451						
68	SV988	7167883	3482451						
69	SV997	7167835	3482172	Kaksi (997/998) sisäkkäistä kuoppaa metsätien varressa					
70	SV998	7167836	3482170	Kaksi (997/998) sisäkkäistä kuoppaa metsätien varressa					
71	SV999	7167845	3482156	Romukuoppa metsätien varressa					

YHTEENVETO

Ahon kuoppa-alueen kartoituksessa havaittiin 71 kuoppajäännöstä. Läntisimmissä kuopissa oli romua, joten kuoppien rakennetta ei voitu selvittää. Kaksi kuoppaa oli osittain jäänyt metsätien alle, muuten kuopat olivat säilyneet hyvin. Kesämökkien rakennuspaikoiksi suunnitellut kohdat sijaitsevat törmän tasanteilla. Ennen kartoitusta maanomistaja näytti maastossa kesämökeille sopivat rakennuspaikat. Suunnitellut rakennuspaikat ja tonteille johtavat tielinjat voitaneen sijoittaa kuoppa-alueiden väliin niin, että ne eivät pääse tuhoamaan lähistön kuoppia.

Simo Vanhatalo, HuK

Helsinki 18.12.2007

VAALA Aho

Simo Vanhatalo 2007

PK 3423 07 Nuojua, painettu 1980

P: 7167560-8035, I: 3482100-2560, Z: 100-104, (X: 7167560-8035, Y: 3482100-2560, Z: 100-104)

